

٧١ - زبدة الآثار الجلية في الحوادث الارضية

٢١٨ ١٢٢٣

تأليف ياسين بن خير الله العمري (ت بعد عام ١٢٣٢ هـ - ١٨١٦ م) انتخب
زبدته داود الجلبلي (د. داود بن محمد سليم الجلبلي) (ت ١٣٧٩ هـ - ١٩٦٠ م)

وحققه وعلق عليه عماد عبدالسلام رؤوف ، مط الآداب ، النجف ، ١٩٧٤ ،
YASIN b. HAYRULLAH b. MAHAMUD b. MUHAMMAD EL-HATIB EL-AMRI
(V. 1232/2 en 2019) . ص ٣٢٠

يبحث في الموصل واحوالها من سنة (٦٢٩ هـ الى سنة ١٢٠٨ هـ) ويشمل وقائع
التتار وملوك الطوائف واستيلاء الشاه عباس على الموصل وقدم السلطان مراد الرابع اليها
واحوال ولاية آل عثمان الذين حكموا الموصل واخبار ولاية الموصل الجليليين والطائفة
العمرية ، اضافة الى طائفة من اخبار ولاية بغداد وولاتها والعلاقات
السياسية بين الولايتين .

Yasin el-Hatib
(5L: 1816)

4998

Muad Abdusselam
et Tarikh ul-Universiun . . .
148-157.

"YASIN (B. HAYRILLAH) EL-HATIB EL-AMRI"

ITM

Yasin el-Hatib

● الروضة الفيحاء في تواريخ
النساء / ياسين الخطيب العمري بن
خير الله الخطيب العمري الموصل ؛
تحقيق عماد علي حمزة . . ط 1 . .
[بيروت] : الدار العالمية ، 1987 . .
551 ص : مثيليات : 25 سم . . يشتمل
على ارجاعات ببليوجرافية . . 1200
ق م .

20 EKIM 1993

YASIN EL-HATIB

Halil Nerdem, "A'yan...", 5.205

قادری خطیب (عثمان الخطیب)، مشهور به اسود موصلی (ع خطیب عمری، مقدمه سامرائی، ص ۲۳)، دریافت کرد (سالم عبدالرزاق احمد، ج ۶، ص ۲۶۷، پانویس ۱؛ خطیب عمری، مقدمه عماد علی حمزه، ص ۱۱-۱۲).

خطیب عمری در سرودن شعر نیز توانمند بود. چلبی در مجموعه خود (۱۹۲۷ ب، ص ۱۵۲) قصایدی از وی نقل کرده و او را از شعرا و مصنفان دانسته است. همچنین، منظومه‌ای با عنوان مقاصد التعمیر در موضوع تعبیر خواب از خطیب عمری به دست آمده که شاهد دیگری بر توانایی شعر سرودن اوست (ع ادامه مقاله). برادرش محمدامین هم به شناخت او از شعر و نظم اشاره کرده است (ع سالم عبدالرزاق احمد، ج ۷، ص ۲۴۵؛ خطیب عمری، مقدمه عماد علی حمزه، ص ۱۲-۱۳).

اعتبار و شهرت خطیب عمری عمدتاً به سبب تحقیقات و تألیفات وی است. اینکه او شاگرد چه کسانی بوده است چندان معلوم نیست و فقط برخی اشارات خود وی در قسمتهای مختلف تألیفاتش، اطلاعات اندکی به ما می‌دهد. براین اساس، گذشته از پدر و برادرش، استادان او در معارف صوفیه اسود موصلی و در علوم فقهی ملا عبدالقادرین محیی‌الدین اربلی موصلی بودند. محمدبن قاسم عبدلی نیز استاد وی بود (سالم عبدالرزاق احمد، ج ۶، ص ۲۶۷؛ خطیب عمری، مقدمه عماد علی حمزه، ص ۱۵).

خطیب عمری پس از ۱۲۳۲ در موصل وفات یافت (سالم عبدالرزاق احمد، ج ۵، ص ۶۴، ج ۶، ص ۱۸۶، ۱۸۸، ۲۶۷، ج ۷، ص ۲۴۵؛ عماد عبدالسلام رئوف، ص ۳۸۹؛ قس بغدادی، هدیه، ج ۲، ستون ۵۱۲: ۱۲۲۴؛ عزاوی، ج ۲، ص ۴۶: ۱۲۲۴).

خطیب عمری بیش از بیست اثر از خود به جا گذاشته است (خطیب عمری، مقدمه عماد علی حمزه، ص ۱۲، ۱۷؛ قس عماد عبدالسلام رئوف، همانجا) که تماماً جمع‌آوری از کتابهای معروف پیشینیان است و به جز آنهایی که درباره تاریخ عصر مؤلف یا کمی پیش از وی است بقیه آثار او از اهمیت چندانی برخوردار نیستند (چلبی، ۱۹۲۷ الف، ص ۲۳۵). از آثار وی اینهاست: (۱) الآثار الجلیة. موضوع آن تاریخ است و به شیوه سال‌شمار نوشته شده است. خطیب عمری در این اثر وقایع تاریخی از سال اول تا پایان ۱۲۱۰ هجری را ذکر کرده است. براساس آنچه که او در مقدمه این کتاب نوشته، اطلاعات اولیه را از آثار مورخان معروفی چون ابن‌اثیر، ابن‌خلکان و ابن‌الوردی جمع‌آوری کرده و مطالبی را هم با تکیه بر شنیده‌هایش از استادان آن عصر ذکر نموده است. همچنین، در این اثر برخی حوادث عصر خود را که شاهد آن بوده، آورده است. او این اثر را به محمدامین بیگ‌بن یاسین افندی، مفتی موصل، تقدیم کرده

شرح دیوان عترة در ۱۳۷۷ ش / ۱۹۹۸ در بیروت به چاپ رسانده است.

از خطیب تبریزی ابیاتی نیز به جا مانده (ع باخرزی، ج ۱، ص ۲۶۱-۲۷۱؛ ابن‌انباری، ص ۳۷۴؛ ابن جوزی، ج ۱۷، ص ۱۱۶) که ابن‌اثیر (ج ۱۰، ص ۴۷۳) آنها را ضعیف دانسته است.

منابع: ابن‌اثیر؛ ابن‌انباری، نزحة الالباء فی طبقات الادیاء، چاپ محمد ابوالفضل ابراهیم، قاهره [؟/۱۳۸۶/۱۹۶۷]؛ ابن جوزی، المتظم فی تاریخ الملوک و الامم، چاپ محمد عبدالقادر عطا و مصطفی عبدالقادر عطا، بیروت ۱۹۹۲/۱۴۱۲؛ ابن‌عساکر، تاریخ مدینة دمشق، چاپ علی شیری، بیروت ۱۴۱۵-۱۴۲۱/۱۹۹۵-۲۰۰۱؛ علی‌بن حسن باخرزی، دمیة القصر و عصرة اهل العصر، چاپ محمد تونجی، ج ۱، دمشق [؟/۱۳۹۱/۱۹۷۱]؛ کارل بروکلیمان، تاریخ الادب العربی، ج ۲-۱، نقله الی العربیة عبدالحلیم نجار، قاهره [۱۹۷۴]، ج ۵، نقله الی العربیة رمضان عبدالتواب، قاهره ۱۹۷۵؛ خطیب بغدادی؛ سمانی؛ علی‌بن یوسف قنطی، انباه الرواة علی انباه النحاة، چاپ محمد ابوالفضل ابراهیم، ج ۴، قاهره ۱۹۷۳؛ یاقوت حموی، معجم الادباء، بیروت ۱۴۰۰/۱۹۸۰.

/ یدالله نصراللهی /

خطیب دمشق ← خطیب قزوینی

خطیب عمری، شهرت یاسین‌بن خیرالله‌بن محمودبن موسی الخطیب‌بن علی‌بن حاج قاسم عمری، مورخ، ادیب، شاعر و از فضلالی موصل در سده دوازدهم و سیزدهم (عزاوی، ج ۲، ص ۴۶؛ خطیب عمری، مقدمه عماد علی حمزه، ص ۱۱). او نسب خود را به عمرین خطاب، خلیفه دوم، می‌رساند (خطیب عمری، مقدمه سامرائی، ص ۲۱).

خطیب عمری در حدود ۱۱۵۷ در خانواده‌ای صاحب‌نام و اهل علم به دنیا آمد. پدرش، خیرالله، عالم به طب و ادب و تصوف و فقه، و برادرش محمدامین نیز از فضلا و مورخان مشهور عصر خود بود (ع عزاوی، ج ۲، ص ۴۰؛ عمرطالب، ص ۳؛ سالم عبدالرزاق احمد، ج ۵، ص ۱۰۷، ج ۶، ص ۲۶۷؛ خطیب عمری، مقدمه عماد علی حمزه، ص ۱۱). اطلاعات ما از زندگی اجتماعی و خانوادگی خطیب عمری ناچیز است. دوره زندگی وی عصر ظهور و درخشش تصوف و بزرگان صوفیه در عرصه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی در سراسر قلمرو اسلامی بود. خطیب عمری نیز همچون برخی از نویسندگان آن عصر به تصوف توجه داشت و توانایی‌اش در عرضه اطلاعات درباره این موضوع کسب عنوان زاهد را برای وی به دنبال داشت. همچنین او اجازه نقل معارف صوفیه را، به‌ویژه در دو طریقت قادریه و نقشبندیه، از شیخ عثمان‌بن یوسف‌بن عزالدین

POUVOIR, DISCOURS ET VISION DU MONDE

chez

YĀSĪN BIN KHAIRALLĀH AL-'UMARĪ AL-MAUŞILĪ

2

Yasin el-Hatib

Türkiye Diyanet Vakfı	
İslam Araştırmaları Merkezi	
Kütüphanesi	
Den. No:	60329
Tes. No:	956.3
	KEM.P

TE 2

23 KASIM 1977

Thèse de Doctorat de 3ème cycle
présentée par Percy E. Kemp

Préparée sous la direction
de Monsieur le Professeur
André Miquel

13 HAZ 2006

TRK

ياسين بن خير الله بن محمود بن موسى الخطيب
5630 -

العمرى الموصلى الحنفي المؤرخ الأديب الشاعر المعروف
بالخطيب التوفي بالموصل بعد سنة 1816/1232

(أنظر : هدية العارفين 512/2 ؛ ذيل كشف الظنون 448/1
، 449 ، 127/2 ، 596 ؛ الزركلي الأعلام 129/8 ؛
كحالة معجم المؤلفين 177/13)

من تصانيفه :

1 - الآثار الجليلة في الحوادث الأرضية - في التاريخ

عاش أميرى تاريخ رقم 2329 ورقة 214 ، 1320 هـ من
انفجرة إلى سنة 1209 هـ

2 - الدر المكنون في الآثار الماضية من القرون

جامعة استانبول رقم 3168 ورقة 432 ، 1311 هـ من سنة
انفجرة إلى سنة 1218 هـ

3 - صفوة الأدياء في محاسن الشعراء

جامعة استانبول رقم 922 ورقة 415 ، 1212 هـ بخط
المؤلف ؛